

૭૪૬૩

૭૪૬૩

IV

1900

78

મિડલ સ્કૉલરસીપ પરીક્ષાના
સવાલ.

(સન ૧૮૯૧ થી સન ૧૮૯૯ સુધીના)

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર.
ભાણેકલાલ કેશવલાલ.
(સર્વ હક સ્વાધીન.)

અમદાવાદ.

“વિજય પ્રવર્તક પ્રિન્ટીંગ” પ્રેસ.

સંવત ૧૯૫૬

સન ૧૯૦૦

કીંમત ૧ આનો.

Middle School Sahasrabudhi
1903
Kashmir
Srinagar

मिडल स्कॉलरसीप परीक्षाना

सवाल.

(सन १८९१ थी सन १८९६ सूधीना)

छपायी प्रसिद्ध करनार.

भागिकलाल डेशवलाल.

(सर्व हक स्वाधीन.)

अमदावाद.

“विजय प्रवर्तक प्रिन्टींग” प्रेस.

संवत् १९५३

सन १९००

कीमत १ आना.

મિત્ર સંકલનસીપ પરીક્ષાના પ્રશ્ન.

ગણિત.

સને ૧૮૯૧.

દાખલો ૧. ૫૨ રૂ. ના $\frac{3}{4} + ૨\frac{3}{4}$ રૂ. ના $૧\frac{1}{2} - ૬\frac{3}{4}$ રૂ. ના $\frac{૨}{૫}$ આ અપૂર્ણાંકની કિમત કાઢો.

૫૨ ના $\frac{3}{4} = ૩૯$ રૂ., $૨\frac{3}{4} \times ૩ = ૮\frac{૩}{4}$ રૂ., $૬\frac{3}{4} - ૧\frac{૨}{૫} = ૫\frac{૩}{૫}$ રૂ., $૩૯ + ૮\frac{૩}{4} - ૫\frac{૩}{૫} = ૪૨\frac{૩}{૫}$ રૂ. ૬-૭-૩૦ $\frac{૩}{૫}$ જવાબ.

દાખલો ૨. ૧૨ પૌન્ડ ૬ શીલિંગ ૮ પેન્સ અને ૧૫ પૌન્ડ. ૮ શી. ૯ પેન્સના અપૂર્ણાંકનું રૂપ આપો.

પૌ. શી. પેન્સ. પૌન્ડ. પૌન્ડ. શી. પેન્સ. પૌન્ડ

$૧૨-૬-૮ = ૩૭$, $૧૫-૮-૯ = ૨૪$, $૩૭ \div ૨૪ = ૧\frac{૧૩}{૨૪}$ જવાબ.

દાખલો ૩. એક માણસના પોણાએ હળર રૂપીઆ લેણા હતા. સવાએ હળર કોઈ શાહુકારની દુકાને થાપણ છે. સાડા ત્રણ હળર રૂપીઆ એકલા ધરમાં છે. અને સાડા પાંચ હળર માગતાછે. તેમાંથી રૂ. ૩૦૦૦-૦-૦ દેવા છે. તે આપતાં બાકી રહે તે ચાર હોકરાઓને સરખે હિસ્સે વહેંચી આપો તો દરેકને શું મળશે ?

$૧૭૫૦ + ૨૨૨૫ + ૩૫૦૦ + ૫૫૦૦ = ૧૨૮૭૫$ થાપણ. $૧૨૮૭૫ - ૩૦૦૦ = ૯૮૭૫$ રૂ. દેવું આપતાં બાકી. $૯૮૭૫ \div ૪ = ૨૪૬૮\frac{૩}{૪}$

-૧૨-૦ દરેક છોકરાને મળે. જવાબ.

દાખલો ૪ એક દેવાળીઆએ રૂ. ૧૫૬૦ ના માગનારને રૂ. ૮૬૦૧ આપીને પતાવ્યું. તો જેને રૂ. ૫૮૫૮ આપ્યા તેનું લેણું કેટલું હશે ?

રૂ. આ. રૂ. આ. રૂ. લે. રૂ. લે.

૮૬૦ રૂ. : ૬૮૫૮ રૂ. :: ૧૫૬૦ :

$$\frac{૫૮૮૩ \times ૧૫૬૦ \times ૨}{૮ \times ૧૭૨૧} = \frac{૨૧૩૮૩૭૦}{૧૭૨૧} = રૂ. ૧૨૪૨-૮-૩\frac{૧૧૭}{૧૭૨૧}$$

લેણું. જવાબ.

દાખલો ૫ મો ૫ માણસ દરરોજ ૮ કલાક કામ કરે તો એક કામ ૭ દિવસમાં પૂરું કરે. ત્યારે ૩ માણસ ૬ કલાક પ્રમાણે કામ કરતાં તે કામ કેટલા દિવસમાં પૂરું કરશે.

$$\left. \begin{array}{l} \text{મા. ૩ : ૫} \\ \text{ક. ૬ : ૮} \end{array} \right\} \text{દિ. દિ.} \quad :: \quad ૭ : ૧૫\frac{૫}{૬} \quad \frac{૫ \times ૬ \times ૭}{૩ \times ૬} = ૧૫\frac{૫}{૬} \text{ દિ. જવાબ.}$$

દાખલો ૬ કો. એક માણસ રૂ. ૫૦૦ વ્યાજે મૂકે છે. તેના તેને ૬ વરસે સાદા વ્યાજ સાથે રૂ. ૬૫૦ મળે છે. તો તે દર પ્રમાણે રૂ. ૩૫૦) નું ૩૧ વર્ષનું કેટલું વ્યાજ થશે.

$$૬૫૦ - ૫૦૦ = ૧૫૦ \text{ રૂ. વ્યાજ રૂ. ૫૦૦) નું.}$$

$$\left. \begin{array}{l} \text{રૂ. મુ. ૫૦૦ : ૩૫૦} \\ \text{વ. ૬ : ૩૧} \end{array} \right\} \text{રૂ. વ્યાજ રૂ. વ્યાજ} \quad :: \quad ૧૫૦ : રૂ. ૪૩-૧૨-૦$$

$$\frac{૩૫૦ \times ૭ \times ૧૫૦}{૫૦૦ \times ૧૪૬} = રૂ. ૪૩-૧૨-૦ \text{ વ્યાજ જવાબ.}$$

(૫)

સને ૧૮૯૨.

દાખલો ૧ લો. ૩ ના $\frac{૧}{૩}$ ચુંઠા એ ૭ એકરનો કેટલામો ભાગ છે?

$\frac{૧}{૩} \div \frac{૧}{૩} = ૩$, $\frac{૭}{૩} \div ૩ = \frac{૭}{૯}$, ૩ ના $\frac{૭}{૯} = \frac{૭}{૩}$ ચુંઠા.
 $\frac{૧}{૩} \times \frac{૭}{૩} = \frac{૭}{૯}$ એકર, $\frac{૭}{૯} \div ૭ = \frac{૧}{૯}$ જવાબ.

દાખલો ૨ જો. અં અને બ વચ્ચે ૧૩૫ રા. મળ્યા. તે-
 માંથી અ એ બ કરતાં સવા બેગણા લીધા તો બ ને કેટલા રહ્યા.
 બ = ૧, અ = ૨૧ = ૩ અ તથા બ મળીને

રા. રા. ર. બ ને. રા. બ ને

૩ : ૧૩૫ :: ૧ : ૪૧-૮-૭ $\frac{૫}{૬}$

$\frac{૧૩૫ \times ૧ \times ૪}{૬} = \frac{૫૪૦}{૬} = ૯૦$ ૪૧-૮-૭ $\frac{૫}{૬}$ બ ને જવાબ.

દાખલો ૩ જો. નર્મદાનદીના ભુંગળાનો અડધો ભાગ જમીનમાં
 ધટેલો છે. અને $\frac{૩}{૪}$ મો ભાગ પાણીમાં છે. અને પાણી બાહાર ૨૯
 ફુટ છે-તો તે ભુંગળાની લંબાઈ કેટલી હશે ?

$\frac{૩}{૪} + \frac{૩}{૪} = \frac{૩૫}{૪}$, $૧ - \frac{૩૫}{૪} = \frac{૫}{૪}$ ફુટ બહાર ભુંગળું.

ભુ. ભુ. ફુટ. ફુટ.

$\frac{૫}{૪} : ૧ :: ૨૯ : ૮૬ $\frac{૫}{૪}$$

$\frac{૨૯ \times ૩૫}{૫} = \frac{૧૦૨૨}{૫} = ૨૦૪ $\frac{૪}{૫}$ ફુટ જવાબ.$

દાખલો ૪ થો. ૨૦૦ માણસને જમાડતાં રામણ માવો જોઈએ
 અને રા. રા. મણ દૂધ હોય તો ૧૭ શેર માવાના ર ૪-૧૨-૦
 પડે છે તો દૂધનો ભાવ ૧૧ રા. મણ હોય ત્યારે ૩૦૦ માણસને

(૬)

જામણતાં શું ખર્ચ થશે?

મા. મા. મણ માવો, મણ માવો.

$$૨૦૦ : ૩૦૦ :: ૨\frac{૧}{૪} : \frac{૨૭}{૮}$$

$$\frac{૩૦૦ \times ૮}{૪ \times ૨૦૦} = ૨\frac{૭}{૮}$$

૩. મણ. ૩. મણ.)

૨૧ : ૧૧૧

મણ મા. મણ મા.

$\frac{૧૭}{૪૦}$: $\frac{૨૭}{૮}$

$$\left. \begin{array}{l} ૩. ૩૧. આ. પા. \\ : : ૪૩ : ૨૫-૨-૪\frac{૪}{૮} \end{array} \right\}$$

$$\frac{૩ \times ૨૭ \times ૧૮ \times ૪૦ \times ૪}{૨ \times ૮ \times ૪ \times ૧૭ \times ૦} = \frac{૨૫૬૫}{૧૦૨} = ૩. ૨૫-૨-૪\frac{૪}{૮} જવાબ.$$

દાખલો ૫. એક ઘરનું ભાડું દર માસે ૨૪ રૂ. આવે છે. તેથી ઘર બાંધતાં ખર્ચ થયેલા રૂપીઆનું વ્યાજ ૧૨ આનાની તેરીએ પડી રહે છે. તો ઘર બાંધતાં શું ખર્ચ થયું હશે ?

રૂ. વ્યા. રૂ. વ્યા. રૂ. રૂ.

$$\frac{૩}{૪} : ૨૪ :: ૧૦૦ : ૩૨૦૦$$

$$\frac{૨૪ \times ૧૦૦ \times ૪}{૩} = ૩૨૦૦ રૂ. જવાબ.$$

દાખલો ૬. એક ગામની વસ્તી સને ૧૮૭૧ કરતાં સને ૧૮૮૧ માં સેંકડે ૨૨ વધારે માણમ પડી અને સને ૧૮૮૧ માં ૧૫૧૨૮૦૦ માણસની વસ્તી થઈ ત્યારે સને ૧૮૭૧ માં કેટલી હશે ?

$$૧૦૦ + ૨૨ = ૧૨૨$$

મા. મા. મા. મા.

$$૧૨૨ : ૧૫૧૨૮ :: ૧૦૦ : ૧૨૪૦૦૦૦$$

(૭)

$$\frac{14125 \times 100}{125} = 1130000 \text{ માણસ જવાળા.}$$

સને ૧૮૯૩.

દાખલો ૧. ૨૨ પૌડ ૧૦^૫/_૨ ઓસ એ ૧૩ હંદ્રવેટને
૧^૧/_૨ ક્વાર્ટરનો ક્યો અપૂરેલ છે.

પૌડ—ઓસ. હંદ્રવેટ ક્વાર્ટર

$$૨૨ \quad ૧૦\frac{૫}{૨} = \frac{૪૩૪૯}{૨૫૦૪} \text{ હંદ્રવેટ. } ૧૩ \quad ૧\frac{૧}{૨} = \frac{૯૩}{૨} \text{ હંદ્રવેટ.}$$

$$\frac{૪૩૪૯ \times ૯૩}{૨૫૦૪ \times ૨} = \frac{૪૩૪૯}{૨૮૫૬૮} \text{ જવાળા.}$$

દાખલો ૨. એક ઘડીઆળ મંગળવારને દિવસે સવારના સાડા
નવ વાગે જોયું તો તે ૪ મિનિટને ૮^૬/_૨ સેકંડ આગળ માલમ પડ્યું.
એક દિવસમાં તે ૨ મીનીટ ને ૪૫ સેકંડ ધીમું ચાલે છે. તો ત્યાર
પછીના શુક્રવારને દિવસે સાંજના સવા પાંચવાગે તે ઘડીઆળમાં શો
વખત માલમ પડશે.

મંગળવારે સવારના સાડાનવથી શુક્રવારે સાંજના સવાપાંચ
વાગે ૭૯ કલાક ૪૫ મિનિટ થયા.

$$\begin{array}{ccc|ccc} \text{મિ. સે મિ.} & & & \text{ક.} & \text{ક.} & \text{મિ. ધી.} & \text{મિ. ધી.} \\ ૨ & ૪૫ = \frac{૧૧}{૨} & & ૨૪ & : & ૭૯\frac{૩}{૪} & : : \frac{૧૧}{૨} : \end{array}$$

$\frac{૩૧૯ \times ૧૧}{૪ \times ૪ \times ૨} = ૯$ મિ. ૮^૬/_૨ સેકંડ ધીમું ચાલે. હવે ૪ મિનિટને ૮^૬/_૨
સેકંડ આગળ હતું માટે શુક્રવારના સાંજના સવાપાંચમાં ઉમેર્યા.

૬ મિ. મિ. સેકંડ. ૬ મિ. સેકંડ. તેમાંથી ૫૬ મિ. સેકંડ. ૬ મિ.

$$૫-૧૫+૪ \quad ૮\frac{૬}{૨} = ૫ \quad ૧૯ \quad ૮\frac{૬}{૨} \quad ૬ \quad ૮\frac{૬}{૨} = ૫-૧૦$$

મહેલા. જવાળા.

(૮)

દાખલો ૩. ૧૪ સ્ત્રીઓ ૧૧ પુરૂષ જોડણું કામ કરે છે અને ૬ પુરૂષ ૨૧ એકર જમીન ૨૭ કલાકમાં લણેછે તો ૩૬ સ્ત્રીઓ ૪૪ એકર જમીન કેટલા કલાકમાં લણસે.

સ્ત્રી.	સ્ત્રી.	પુ.	પુ.	પુ.	પુ.	કલાક	કલાક.
૧૪ :	૩૬ :	૧૧ :	$\frac{૧૬૮}{૭}$	$\frac{૧૬૮}{૭}$:	૬ :	૨૭ :	૧૨
$\frac{૩૬ \times ૧૧}{૧૪} = \frac{૧૬૮}{૭}$				એકર	એકર.		
				૨૧ :	૪૪ :		

$\frac{૬ \times ૪૪ \times ૨૭ \times ૭}{૨૧ \times ૧૬૮} = ૧૨$ કલાક. જવાબ.

દાખલો ૪. એક શાહુકાર રૂ. ૧૦૦૦) કરજે કાઢી તેમાં રૂ. ૨૦૦) સીલોકે રાખી બાકીના ચાર આનાની તેરીખના તદાવતે બીજાને ધીરે છે. ત્યારે તે આઠ આનાની તેરીખ બરી બાર આના ઉપજાવે તેમાં કાયદો કે ૧૧ દોકડો બરીને ૧૧૧ દોકડો ઉપજાવે તેમાં કાયદો.

$૧૦૦૦ - ૨૦૦ = ૮૦૦$ બીજાને ધીરે.

વ્યાજ બરે

વ્યાજ ઉપજાવે

રૂ.	રૂ.	રૂ.વ્યાજ	રૂ.વ્યાજ	રૂ.	રૂ.	રૂ.વ્યાજ	રૂ.વ્યાજ
૧૦૦ :	૧૦૦૦ ::	$\frac{૧}{૨}$:	૫	૧૦૦ :	૮૦૦ ::	$\frac{૩}{૪}$:	૬

માટે ૬ - ૫ = ૧ રૂપીઓ કાયદો.

વ્યાજ બરે

વ્યાજ ઉપજાવે

રૂ.	રૂ.	રૂ.વ્યાજ	રૂ.વ્યાજ	રૂ.	રૂ.	રૂ.વ્યાજ	રૂ.વ્યાજ
૧૦૦ :	૧૦૦૦ ::	૧૧ :	૧૨૧	૧૦૦ :	૮૦૦ ::	૧૧ :	૧૨

$૧૨૧ - ૧૨ = ૧૦૯$ બોટ.

(૯)

માટે પેહેલી રીતે એટલે આઠ આના બરી બાર આના ઉપ.
નવે તેમાં ફાયદો. જવાબ.

દાખલો ૫. કઈ સંખ્યામાંથી તેનો ૬ ફો ભાગ બાદ કરી
જોતાં ૨૫ રહે. અને કઈ સંખ્યામાં તેનો ૬ ફો ભાગ ઉમેરીએ
તો ૩૫ થાય.

સંખ્યા-તેનો $\frac{1}{6}$ =સં. ના $\frac{5}{6}$ =૨૫ છે, માટે સં=૨૫ $\times\frac{6}{5}$ =૩૦ જ.

સંખ્યા+તેનો $\frac{1}{6}$ =સં ના $\frac{7}{6}$ =૩૫ છે, માટે સં=૩૫ $\times\frac{6}{7}$ =૩૦ જ.

દાખલો ૬. બે સંખ્યાનો સરવાળો ૨૮૮૧૦ છે. અને તે
બેમાંથી એક સંખ્યાનો ૧૨૫ મો ભાગ ૧૪૬ છે. ત્યારે બીજી
સંખ્યા ૨૬૪ થી કેટલી ગણી હશે.

$૧૨૫ \times ૧૪૬ = ૧૮૨૫૦$ એક સંખ્યા.

$૨૮૮૧૦ - ૧૮૨૫૦ = ૧૦૫૬૦$ બીજી સંખ્યા.

$૧૦૫૬૦ \div ૨૬૪ = ૪૦$ ગણી જવાબ.

દાખલો ૭. કઈ સંખ્યામાંથી ૩. ૧૨૬૩૩૩૩ બાદ કરીને તેને
૩. ૯૫૦૦ ભાગીએ તો ભાગાકાર ૧૫૦૦ આવે.

$૧૫૦૦ \times ૯૫૦૦ = ૧૪૩૦૬૨૫૦$

$૧૪૩૦૬૨૫૦ + ૧૨૬૩૩૩૩ = ૧૪૩૧૮૮૮૩$ જવાબ.

સને ૧૮૮૪.

દાખલો ૧. એક રૂપીઆના ૬૦ પૈસા પ્રમાણે ૧૨૫ રૂપીઆ
વટાવીને દરેક બીખારીને એક એક પાઈ આપું તો કેટલા જણાને
પહેંચી રહે.

(૧૦)

$૧૨૫ \times ૬૩ = ૭૮૭૫$ પૈસા, $૭૮૭૫ \times ૩ = ૨૩૬૨૫$ પાઇઓ.
નાટે ૨૩૬૨૫ બીજારી. જવાબ.

દાખલો ૨. એક માણસે ૨૭૫૫ ની મણુ ૩૦૧ રાત્ર સાકર
લીધી. અને તેણે ૩૫૧૫ એકની શેર ૩૫૫ પ્રમાણે વેચી. તે બધી
સાકર વેચ્યા પછી મૂલ રકમ કરતાં શું વધારે ઉપજ્યું.

મણુ ૩૦૧૨૫ = શેર ૧૨૧૨૫

શેર   શેર   ૩.   ૩.

$૩૫ : ૧૨૧૨ \frac{૫}{૬} :: ૧ : ૩૩૪૫$

$\frac{૧૬૪૦૧+૮}{૧૬ \times ૨૬} = ૩૩૪૫$ રા. ઉપજ્યા.

$૩૩૪૫ - ૨૭૫૫ = ૬$. ૫૮ વધારે ઉપજ્યા. જવાબ.

દાખલો ૩. $\left\{ \frac{૧}{૨}ના \frac{૧}{૫} - \frac{૧}{૫}ના \frac{૨}{૬} \right\} \div \left(\frac{૩}{૪}ના \frac{૫}{૬}ના \frac{૫}{૬} \right) ગુઠા$ જેવડા ગુઠે.

એકરમાંથી કેટલા બાગ થાય.

$\frac{૧}{૬} \times \frac{૧}{૫} = \frac{૧}{૩૦}$, $\frac{૧}{૫}ના \frac{૨}{૬} = \frac{૨}{૩૦}$, $\frac{૧}{૩૦} - \frac{૨}{૩૦} = \frac{૧}{૬૦}$, $\frac{૧}{૩૦} - \frac{૨}{૩૦} + \frac{૧}{૬૦} = \frac{૧}{૬૦}$,

$\frac{૧}{૫} \times \frac{૫}{૬} = \frac{૧}{૬}$, $\frac{૩}{૪}ના \frac{૫}{૬}ના \frac{૫}{૬} = \frac{૧}{૬}$, $\frac{૧}{૬} \times \frac{૧}{૬} = \frac{૧}{૩૬}$ ગુઠા, $\frac{૧}{૬} \times \frac{૧}{૩૬} = \frac{૧}{૩૬૬}$ એકર.

$\frac{૧}{૬} \times \frac{૧}{૩૬} = ૪૮૦$ જવાબ.

દાખલો ૪. એક માણસે ૩ દિવસમાં ૧૨૭૫ ગાઉ ચાલ-
વાની સરત કરી પહેલે દિવસે તે બધાનો $\frac{૧}{૬}$ અને બીજો દિવસે $\frac{૧}{૬}$
ચાલ્યો ત્યારે ત્રીજો દિવસે કેટલા ગાઉ ચાલવાના બાકી રહ્યા.

$\frac{૧૨૭૫ \times ૫}{૬} = ૧૦૬૨ \frac{૫}{૬}$ પે. દિ. ચાલ્યો. } $\frac{૧૦૬૨૫}{૬} + \frac{૧૨૭૫}{૬} = \frac{૧૨૨૩૭}{૬}$
 $\frac{૧૨૭૫ \times ૫}{૬} = ૧૦૬૨ \frac{૫}{૬}$ બી. દિ. ચાલ્યો. }

(૧૧)

$\frac{૧૩૯-૧૨૨૩૭-૫૪૩-૫૪૩}{૫} = ૧૦૦$ ગાઉ. જવાબ.

દાખલો ૫. એક કામ ૩૫ માણસો. ૫૦ દિવસમાં કરે છે તેમણે ૧૨ દિવસ કામ કર્યા પછી તેમાંના ૧૬ માણસ જતાં રહ્યાં તો બાકીનાં માણસો બાકીનું કામ કેટલે દિવસે કરી રહેશે.

દિ. દિ. કામ. કામ. | $1-\frac{૧૨}{૫૦} = \frac{૩૮}{૫૦}$ કામ બાકી
૫૦ : ૧૨ :: ૧ : $\frac{૩૮}{૫૦}$

$૩૫-\frac{૩૮}{૫૦} = ૩૪$ માણસ બાકી.

ગા. ૧૮ : ૩૫ } :: દિ. દિ.
કામ ૧ : $\frac{૩૮}{૫૦}$ } :: ૫૦ : ૭૦

$\frac{૩૫ \times ૧૮ \times ૫૦}{૨૫ \times ૧૮} = ૭૦$ દિ. જવાબ.

દાખલો ૬ ઠા. ૫ આનાની તેરીએ ૧૦૮૭૧ રૂની ધાવર-સની રાશ.

રૂ. ૧૦૦ : ૧૦૮૭૧ } :: $\frac{૫}{૧૬}$ રૂ. બ્યાજ. : રૂ. બ્યાજ.
માસ. ૧ : ૫૧

$\frac{૨૧૮૫ \times ૫૧ \times ૫}{૨ \times ૧૬ \times ૧૦૦} = રૂ. ૧૭૪-૧૪-૭\frac{૧}{૨}$ બ્યાજ.
 $૧૦૮૭-૮-૦$ મુદત.

$૧૨૭૨-૬-૭\frac{૧}{૨}$ રાશ. જવાબ.

સને ૧૮૮૫.

દાખલો ૧ લો. નાનામાં નાની કઈ સંખ્યા છે કે જેનો ૩, ૫, ૬ અને ૭ એ બધા નિઃશેષ ભાજક થાય.

૩, ૫, ૬, ૭ નો લઘુત્તમ સાધારણ ભાજ્ય. ૨૧૦ જવાબ.

(૧૨)

દાખલો ૨ જો. $(\frac{1}{2} - \frac{1}{3}) + (\frac{1}{3} - \frac{1}{4})$
 $(\frac{1}{2} + \frac{1}{3}) - (\frac{1}{3} + \frac{1}{4})$

$\frac{1}{2} - \frac{1}{3} = \frac{1}{6}$. $\frac{1}{3} - \frac{1}{4} = \frac{1}{12}$. $\frac{1}{6} + \frac{1}{12} = \frac{1}{4}$.
 $\frac{1}{2} + \frac{1}{3} = \frac{5}{6}$. $\frac{1}{3} + \frac{1}{4} = \frac{7}{12}$. $\frac{5}{6} - \frac{7}{12} = \frac{1}{4}$.
 $\frac{1}{4} \div \frac{1}{4} = 1$ જવાબ.

દાખલો ૩ જો. કોઈ એક ધરના ૩ ભાગની કીંમત
 રૂ. ૭૫૬-૧૨-૬ હોય તો તેજ ધરના બાકીના ભાગની શી કીંમત.
 $1 - \frac{3}{4} = \frac{1}{4}$ બાકીનો ભાગ.

ભાગ. ભાગ. ૩૦ ૩.
 $\frac{3}{4} : \frac{1}{4} :: \frac{28296}{4} : 4174-4-3\frac{1}{2}$.
 $\frac{3}{4} \times \frac{28296}{4} \times \frac{1}{3} = 3. 4174-4-4\frac{1}{2}$ જવાબ.

દાખલો ૪ થો. કઈ રકમને ૧૧=૧૧ એણે ભાગીએ તો
 બાકાકાર ૭૬૦-૧૧ ÷ ૧૧= આવે.
 $760-11 \div 11 = 81$ થા.
 $81 \times 11 = 891$ થા જવાબ.

દાખલો ૫ જો. ૬૧૫ માણસને ૨૧ દિવસ ચાલે એટલું
 અનાજ હતું પણ બીજાં માણસ આવીને કુલ ૧૨૩૬ માણસ થયાં
 તો તેમને કેટલા દિવસ ચાલશે ?

મા. મા. દિ. દિવસ.
 $615 : 1236 :: 21 : 108\frac{1}{2}$
 $\frac{615 \times 21}{1236} = 108\frac{1}{2} = 108\frac{1}{2}$ દિ. જવાબ.

દાખલો ૬ ઠો. દરવરસે દરસેંકડે ૩૬ ટકાની તેરીએ પૌંડ
 ૧૨૬૩ ૧૪ શી. ૬ પેન્સનું બ્યાજ શું ?

(૧૩)

પૌંડ.   પૌંડ.   પૌંડ વ્યાજ.   પૌ.   શી.   પે.
 ૧૦૦ : $\frac{૪૯૪૬૯}{૪૦}$: : ૩૩ : ૪૬—૭—૬૨ $\frac{૧}{૦}$
 $\frac{૪૯૪૬૯}{૪૦} \times \frac{૧૫}{૪} \times \frac{૧}{૧૦૦} = \frac{૧૪૭૪૦૭}{૪૦૦૦} = ૪૬-૭-૬૨ $\frac{૧}{૦}$ જવાબ.$

સને ૧૮૯૬.

દાખલો ૧. ૨ $\frac{૪}{૬}$ ના. ૩ માં શું ઉમેરીએ તો ૪ $\frac{૫}{૬}$ ર. + $\frac{૬}{૬}$
 આના + ૫ $\frac{૧}{૬}$ પાછા. આવે.   ૩. આના. પાછા.

$$\frac{૨૨}{૬} \times \frac{૩}{૬} = \frac{૬૬}{૬}, \quad ૪\frac{૫}{૬} + \frac{૬}{૬} + ૫\frac{૧}{૬} = \frac{૧૭૭}{૬} ર.$$

$$\frac{૧૭૭}{૬} - \frac{૬૬}{૬} = \frac{૯૭૫}{૬} = ૩. ૩-૧૩-૧૦ $\frac{૫}{૬}$ જવાબ.$$

દાખલો ૨. એક માણસ પાસે ૪ $\frac{૩}{૬}$ પૌંડ હતો. તેના ૩ અ
 ને આપ્યા. અને ૬ બ ને આપ્યા. પછી જે બાકી રહ્યા તેના $\frac{૬}{૬}$
 પાછા અ ને આપ્યા. અને ત્યાર પછી બાકી રહ્યા તે પાછા બ ને
 આપ્યા. તો દરેકને શું મળ્યું ?

$$\frac{૩૫}{૬} \times \frac{૧}{૬} = \frac{૩૫}{૩૬} \text{ પૌં. અ ને.} \quad \frac{૩૫}{૬} \times \frac{૧}{૬} = \frac{૫}{૬} \text{ પૌં. બ ને.}$$

$$\frac{૩૫}{૬} + \frac{૫}{૬} = \frac{૪૦}{૬} \text{ પૌંડ અ તથા બ.} \quad \frac{૩૫}{૬} - \frac{૨૫}{૬} = \frac{૧૦}{૬} \text{ બાકી.}$$

$$\frac{૫૫}{૩૬} \times \frac{૪}{૬} = \frac{૫}{૩} \text{ અ ને.} \quad \frac{૫૫}{૩૬} - \frac{૫}{૩} = \frac{૩૫}{૩૬} \text{ બ ને.}$$

$$\frac{૩૫}{૩૬} + \frac{૫}{૩} = ૨\frac{૭}{૩૬} \text{ અ ને મળ્યા. જવાબ.}$$

$$\frac{૫}{૩} + \frac{૩૫}{૩૬} = \frac{૫૦}{૩૬} = ૨\frac{૫}{૯} \text{ બ ને મળ્યા, જવાબ.}$$

દાખલો ૩. ૧૨ સ્ત્રીઓ ૧૦ પુરુષ જેટલું કામ કરે છે.
 અને ૬ પુરુષ ૧૨૦ ધનકુટ માટી ૪ દિવસમાં ઉધામે છે તો ૨૪
 સ્ત્રીઓ ૨૫૦ ધનકુટ માટી કેટલા દિવસમાં ઉધામશે.

(૧૪)

$$\left. \begin{array}{l} \text{શ્રીગો. શ્રીગો. પુ. પુ.} \\ ૧૨ : ૨૪ :: ૧૦ : ૨૦ \end{array} \right\} \begin{array}{l} \text{પુ. ૨૦ : ૬} \\ \text{ધ.પુ. ૧૨૦ : ૨૫૦} \end{array} \left. \begin{array}{l} \text{દિ દિ.} \\ :: ૪ : ૨\frac{૧}{૨} \end{array} \right\}$$

$$\frac{૬ \times ૨૫૦ \times ૪}{૧૨૦ \times ૨૦} = ૨\frac{૧}{૨} \text{ દિ. જવાબ.}$$

દાખલો ૪. એક માણસ ૨૨ વરસની ઉંમરે પરણ્યો. તે પછી ૭ વરસે તેને છોકરો થયો. પછી ત્રણ ત્રણ વરસે બીજા ત્રણ છોકરા થયા. તો છેક નાના છોકરાની ઉંમર જ્યારે ૧૬ વરસની થઈ સારે બાપની ઉંમર કેટલી.

$$૨૨ + ૭ + ૯ + ૧૬ = ૫૪ \text{ વરસ બાપની ઉંમર જવાબ.}$$

દાખલો ૫. મોટામાં મોટી એવી કઈ સંખ્યા છે કે જે વડે ૬૧૬૧ અને ૧૫૬૫ ને ભાગીએ તો અનુક્રમે ૫ અને ૭ શેષ રહે.

$$૬૧૬૧ - ૫ = ૬૧૫૬. \quad ૧૫૬૫ - ૭ = ૧૫૫૮.$$

૬૧૫૬ અને ૧૫૫૮ નો દૃઢ ભાજક ૩૮ જવાબ.

દાખલો ૬. દર વરશે દર સેકંડે ૬૫૫ રૂપિયા પ્રમાણે વ્યાજ હોયતો ૩. ૪૯૮૫૫ નું વ્યાજ મુદત મળીને ૩. ૫૫૧૫ કેટલી મુદતે થાય.

$$૫૫૧૫ - ૪૯૮૫૫ = ૫૨૫૫૫ \text{ ૩. વ્યાજ.}$$

$$\left. \begin{array}{l} \text{૩. વ્યાજ વ્યાજ} \\ ૬\frac{૧}{૨} : ૫૨\frac{૩}{૪} \\ \text{૩ મુ. ૩. મુ.} \\ ૪૯૮૬\frac{૧}{૨} : ૧૦૦ \end{array} \right\} \begin{array}{l} \text{વરસ. વરસ.} \\ :: ૧ : ૧૮૧૩\frac{૬}{૧} \end{array} \text{ જવાબ.}$$

$$\frac{૨૧૧ \times ૧૦૦ \times ૨ \times ૨}{૪ \times ૧૩ \times ૯૯૭} = \frac{૨૧૧૦૦}{૧૨૯૬૧} = ૧\frac{૮૧૩૬}{૧૨૯૬૧} \text{ વરસે જવાબ.}$$

દાખલો ૭. એક ધડીઆલમાં મંગળવારે ૧૫૨ વાગે ખરેખરે વખત માલુમ પડ્યો હવે તે ધડીઆળ એક દિવસમાં ૨ મિનિટ ૧૫ સેકન્ડ ધીમું ચાલે તો શુક્રવારે રાત્રે ૧૫૨ કલાકે તેમાં કેટલા વાગ્યા હશે.

મી. સેકન્ડ મીનિટ. મંગળવારના ૧૫૨ વાગ્યાથી શુક્રવારના ૨ ૧૫ = ૨૧૬. રાત્રીના ૧૫૨ વાગ્યા સુધી ૮૪ કલાક થયા.

ક. કા. મિનિટ ધીમું. મિ. ધીમું.

$$૨૪ : ૮૪ :: \frac{૬}{૪} : ૬\frac{૩}{૪}$$

$$\frac{૮૪ \times ૬}{૪ \times ૨૪} = ૬\frac{૩}{૪} = ૭ \text{ પરા ધીમું.}$$

કલાક મી. સેકન્ડ કલાક મી. સેકન્ડ

માટે ૧૨-૭ પરા = ૧૧ પર જા શુક્રવારે રાત્રના, વાગ્યા જવાબ

સને ૧૮૮૭.

દાખલો ૧. ૧૬, ૪૫, ૬૦ મોટામાં મોટી અને નાનામાં નાની રકમ કરી.

$$\frac{૧૬, ૪૫, ૬૦}{૨૩૪૦} = \frac{૩૬૦, ૩૬૪, ૩૫૧}{૨૩૪૦} \text{ મોટી સંખ્યા, નાની સંખ્યા.}$$

દાખલો ૨. સાદુ ૩૫ આપો ૧૬ના ૧

$$\frac{૧+૧}{૩+૧}$$

$$૩+૧=૩૬, \frac{૧}{૩} \div \frac{૧}{૪}=૪, \frac{૧}{૩} \div \frac{૪}{૬}=૩\frac{૬}{૬}, \frac{૧}{૩} \times \frac{૩}{૪}=૩ \text{ જવાબ.}$$

દાખલો ૩. એક પ્રશ્નમાં ૩૦ લીટીઓ અને દરેક લીટીમાં

૨૪ અક્ષર રાખીએ તો એ વિષય ૮૦ પાનામાં માય છે. ત્યારે તેજ વિષય ૬૦ પાનામાં ભવરાવવો હોય અને દરેક લીટીમાં ૩૦ અક્ષર રાખીએ તો દરેક પાનામાં કેટલી લીટી રાખવી જોઈએ.

અક્ષર. ૩૦ : ૨૪ } લીટીઓ લીટીઓ.
પાનાં. ૬૦ : ૮૦ } :: ૩૦ : ૩૨

$$\frac{૨૪ \times ૬૦ \times ૩૦}{૩૦ \times ૬૦} = ૩૨ \text{ લીટીઓ જવાબ.}$$

દાખલો ૪. કેટલી મુદતમાં ૨૨૫ પૌંડના દર વરસે દર સે-કેંડે ૩૬ ટકા લેખે સાદું વ્યાજ ગણતાં ૨૨૫ પૌંડ ૧૦ શીર્સીંગ થાય.

પૌંડ શી. પૌંડ પૌંડ શી.

૨૨૫ ૧૦-૨૨૫=૩૧-૧૦ વ્યાજ ૨૨૫ પૌંડનું થયું.

પૌંડ વ્યાજ પૌંડ વ્યાજ

૩૬ : ૩૧ } વર્ષ. વર્ષ.
પૌં. મુ. પૌં. મુ. } :: ૧ : ૪
૨૨૫ : ૧૦૦

$$\frac{૩૬ \times ૧૦૦ \times ૨}{૨ \times ૩૧ \times ૨૨૫} = ૪ \text{ વર્ષમાં જવાબ.}$$

દાખલો ૫. એક ઘર ૨૫ ગીની માટે ભાડે રાખ્યું. તેપર ૪ પૌંડ ૧૧ શીર્સીંગ ૧૦૬ પેન્સ કર દાખલ કરવામાં આવે છે તો ૬૫ પૌંડ ૧૦ શીર્સીંગ ૬ પેન્સના ભાડાપર કેટલો કર દાખલ કરવામાં આવશે.

ગીની પૌંડ પૌંડ શી. પે. પૌંડ પૌંડ શી. પે પૌંડ

$$૨૫=૧૭૫, ૪ ૧૧ ૧૦૬=૧૪૭, ૬૫ ૧૦ ૬=૨૬૨$$

(૧૭)

પૌંડ ભાડું. પૌંડ ભાડું. પૌંડ કર. પૌંડ શી. પે.

$$\frac{૧૦૫}{૪} : \frac{૨૬૨૧}{૪૦} :: \frac{૧૪૭}{૩૨} : ૧૦-૪-૪\frac{૧}{૨} \text{ કર.}$$

$$\frac{૨૬૨૧ \times ૧૪૭ \times ૪}{૪૦ \times ૩૨ \times ૧૦૫} = \frac{૧૬૩૪૭}{૬૬૦૦} = \text{પૌંડ } ૧૦-૪-૪\frac{૧}{૨} \text{ જવાબ.}$$

સને ૧૮૯૮.

દાખલો ૧. અપ્રણીકનો સરવાળો કરતી વખતે તેમને સમ-
છેદમાં લાવવાનું કારણ લખો.

સમછેદમાં લાવવાથી સરખા ભાગ થાય છે, સરખા ભાગનો
સળવાળો થાય પણ નાના મોટા ભાગનો સળવાળો થાય નહિ.

દાખલો ૨. સાદુરૂપ આપો. ૨ ના $\frac{૧૩}{૬}$ ના $\frac{૧૩}{૬}$ ના $\frac{૧૬}{૨૦}$ ના $\frac{૧૫}{૩૨}$

$$\frac{૨ \times ૧૩ = ૧૩}{૬ \times ૬ = ૪૦}, \frac{૫ \times ૩ \times ૧૬}{૩ \times ૨ \times ૨૦} \times \frac{૩ \times ૭૧}{૬ \times ૬} \times \frac{૩}{૪૬} = \frac{૧૧૨૨૬૯}{૬૬૯૪૦૦૦}.$$

$$\frac{૧૩}{૪૦} - \frac{૧૧૨૨૬૯}{૬૬૯૪૦૦૦} = \frac{૪૩૮૨૮૧}{૬૬૯૪૦૦૦} \text{ જવાબ.}$$

દાખલો ૩. જો ૧૦ માણસ એક કામ ૨૪ દિવસમાં કરેતો
તેથી સાત ગણું કામ કે વખતમાં કરવાને કેટલાં માણસ જોઈએ.

	કામ. કામ. ૧	
$\frac{૨૪}{૬} \times \frac{૧}{૬} = \frac{૨૪}{૬}$	૧ : ૭	માણસ. માણસ.
	દિ. દિ.	:: ૧૦ : ૩૫૦
	$\frac{૨૪}{૬} : ૨૪$	)

$$\frac{૭ \times ૨૪ \times ૧૦ \times ૫}{૨૪} = ૩૫૦ \text{ માણસ જવાબ.}$$

દાખલો ૪. ૨૫૦ પૌંડનું ૩ ટકા લેખે ૬ વરસમાં જેટલું વ્યા-

(૧૮)

જ થાય તેટલું વ્યાજ ૫ ટકા પ્રમાણે ૪ વરસનું કટલી રકમનું થાય.

$$\left. \begin{array}{l} \text{ટકા. } ૫ : ૩ \\ \text{વ. } ૪ : ૬ \end{array} \right\} \begin{array}{l} \text{પૈાં. મુ. } \\ \text{૨૫૦ } \end{array} \quad \begin{array}{l} \text{પૈાં. મુ. } \\ \text{૨૨૫} \end{array}$$

$$\frac{૩ \times ૬ \times ૨૫૦}{૫ \times ૪} = ૨૨૫ \text{ પૈાંડ જવાબ.}$$

દાખલો ૫. ૧૫ માણસ કે ૪૦ છોકરાં એક કામ ૧૨ દિ-
વસમાં કરે તો ૧૦ માણસ અને ૨૦ છોકરાંને સાતગણું કરવાને
કેટલો વખત લાગશે.

મા. મા. છોકરાં. છોકરાં.

$$૧૫ : ૧૦ :: ૪૦ : \text{૬૦}$$

$$\frac{૧૦ \times ૪૦}{૧૫} = \text{૬૦.} \quad \text{૬૦} + ૨૦ = ૨૦ \text{૬૦} = \frac{૧૪૦}{૩}.$$

$$\left. \begin{array}{l} \text{કા. } ૧ : ૭ \\ \text{છા. } ૧૪૦ : ૪૦ \end{array} \right\} \begin{array}{l} \text{દિ. દિ.} \\ :: ૧૨ : ૭૨ \end{array} \quad \frac{૭ \times ૪૦ \times ૧૨ \times ૩}{૧૪૦} = ૭૨ \text{ દિ. જ.}$$

સને ૧૮૯૯.

દાખલો ૧. એવી કઈ રકમ છે કે તેને ૨૫ ગણી કરીને તેમાં
૧૭ ઉમેરીએતો જવાબ ૭૯૨ આવે.

$$૭૯૨ - ૧૭ = ૭૭૫ \quad ૭૭૫ \div ૨૫ = ૩૧ \text{ જ.}$$

દાખલો ૨. મારી પાસે કેટલા રૂપીઆ હોયતો ૫, ૭ અથવા
૯ સખસોની વચ્ચે સરખી રીતે વહેંચી આપતાં મારી પાસે માત્ર ૪
રૂપીઆ બાકી રહે, અને એવી રીતે વહેંચવામાં મારી પાસે ઓછામાં

ઓછા કેટલા રૂપિયા નોંધાવે.

૫, ૭, ૯ નો લઘુત્તમ સાધારણ ભાગ્ય ૩૧૫

$$૩૧૫+૪=૩૧૯ જવાબ.$$

દાખલો ૩. $\left(\frac{૬\frac{૧}{૪}ના ૪\frac{૧}{૪}}{૧\frac{૫}{૬}-૧\frac{૧}{૬}} - \frac{૧૩\frac{૪}{૬}+૫}{૮\frac{૧}{૪}+૨\frac{૨}{૬}} \times \frac{૫-૧}{૩\frac{૩}{૪}ના ૨\frac{૫}{૬}} \right)$ રૂપિયાની

કીમત કાઢો. $\frac{૨૫}{૪} \times \frac{૧૩}{૬} = \frac{૩૨૫}{૨૪}$, $\frac{૧૧-૧૦}{૬} = \frac{૧૩}{૬}$, $\frac{૩૨૫}{૨૪} \div \frac{૧૩}{૬} = \frac{૭૫}{૨}$

$૧૩\frac{૪}{૬}+૫=૧૮\frac{૪}{૬}$, $૮\frac{૧}{૪}+૨\frac{૨}{૬}=\frac{૧૦\frac{૫}{૬}}$, $\frac{૧૩૦}{૬} \div \frac{૧૪૫}{૬} = \frac{૫૨}{૬}$, $\frac{૫-૧}{૩\frac{૩}{૪}ના ૨\frac{૫}{૬}} = \frac{૨૬}{૪૫}$

$\frac{૨૪}{૬} \times \frac{૨૫}{૬} = \frac{૫૦}{૩}$, $\frac{૨૬}{૬} \div \frac{૫૦}{૩} = \frac{૨૬}{૧૦૦}$, $\frac{૫૨}{૬} \times \frac{૨૬}{૧૦૦} = \frac{૧૩}{૩૦}$, $\frac{૭૫}{૨} - \frac{૧૩}{૩૦} = \frac{૫૫૮}{૩૦} =$

૩. ૩૭-૫-૨૨૧ જવાબ.

દાખલો ૪. ૨૧૬૦ રૂપિયા અ બને ક ની વચ્ચે એવી રીતે વહેંચી આપી કે અ કરતાં બ ને ૨૦ રૂપિયા વધારે મળે અને ક ને બ કરતાં ૩. ૨૦ જાસ્તી મળે.

$૨૦+૪૦=૬૦$, $૨૧૬૦-૬૦=૨૧૦૦$, $૨૧૦૦ \div ૩=૭૦૦$ અને, $૭૦૦+૨૦=૭૨૦$ બને, $૭૨૦+૨૦=૭૪૦$ કને.

દાખલો ૫. એક ધડીઆળને સોમવારે સવારે ૧૦ વાગતે ગરાબર મેદ્યું અને મંગળવારે સવારના બરાબર ૮ વાગતે તપાસ્યું તો તેમાં ૮૧૧ કલાકને ૫ મીનિટ થયેલી માલુમ પડી. તો ને ધડીઆળ આખા દિવસમાં કેટલું વધારે ચાલ્યું હશે.

સોમવારના સવારના ૧૦ વાગતાંથી મંગળવારના સવારના ૮ વાગતે ૨૨ કલાક થયા.

કલાક. કલાક. ક. વ. ક. વ.

૨૨ : ૨૪ :: $\frac{૩૫}{૬૦}$: $\frac{૭}{૬૬}$

(૨૦)

$$\frac{૨૪ \times ૩૫}{૬૦ \times ૨૨} = \frac{૭}{૧૬} = ૩૮ \frac{૧૦}{૧૬} \text{ જવાબ.}$$

દાખલો ૬ ઠો. દરવરસે દરસેકડે ૫ ટકાની તેરીએ કેટલા વરસ સુધી ૨૨૦ રૂ. વ્યાજે મૂક્યા હોય તો સાદા વ્યાજ પ્રમાણે વ્યાજમુદ્દલ આવીને રૂ. ૨૯૭ થાય.

$$૨. ૨૯૭ - ૨૨૦ = ૭૭ \text{ રૂ. વ્યાજ. રૂ. ૨૨૦ નું થયું.}$$

$$૩. \text{ વ્યાજ. } ૫ : ૭૭$$

$$૩. \text{ મુ. } ૨૨૦ : ૧૦૦$$

$$\left. \begin{array}{l} ૫ : ૭૭ \\ ૨૨૦ : ૧૦૦ \end{array} \right\} :: ૧ \text{ વરસ. } : ૭ \text{ વ.}$$

$$\frac{૭૭ \times ૧૦૦}{૭ \times ૨૨૦} = ૭ \text{ વરસ જવાબ.}$$

દાખલો ૭. એક માણસ કલાકના ૪ ગાડિ પ્રમાણે ચાલે છે. પણ દરરોજ માત્ર ૫૨ કલાક સુધી મુસાફરી કરે છે. અને તેમાં દર કલાક દરમ્યાન ૧૫ મિનિટનો વિસામો લેછે. તો ૩૨૪ ગાડિની મુસાફરી કરતાં તેને કેટલા દિવસ લાગશે.

કલાકે કલાકે. મીનિટ વિસામો કલાક વીસામો લીધો

$$૧ : ૧૨ :: ૧૫ : ૩$$

$$\frac{૧૨ \times ૧૫}{૬} = ૩ \text{ કલાક.}$$

$$૧૨ - ૩ = ૯ \text{ કલાક ચાલે } ૯ \times ૪ = ૩૬ \text{ ગાડિ દરરોજ ચાલે.}$$

ગાડિ ગાડિ. દિ. દિ.

$$૩૬ : ૩૨૪ :: ૧ : ૯$$

$$\frac{૩૨૪ \times ૧}{૩૬} = ૯ \text{ દિ. જવાબ.}$$

(૨૧)

ભૂગોળ.

સને ૧૮૯૧.

સવાલ ૧. હિંદુસ્તાનના પર્વતોનાં તથા તેની અંદરની મુખ્ય નદિયોનાં નામ લખો.

સવાલ ૨. ભારતખંડના રાજ્ય વિભાગનાં નામ લખો.

સવાલ ૩. મુંબાઈ પ્રદેશના પ્રાંતોનાં નામ લખો, અને તે દરેકમાં કયાં મુખ્ય શહેરો તથા બંદરો છે તે લખો.

સવાલ ૪. ગુજરાતના જિલ્લાઓનાં નામ તથા તે અંદરનાં દેશી રાજ્યોનાં તથા તેમાં જે નદિયો છે તેનાં નામ લખો.

સવાલ ૫. દલકતા, અમદાવાદ, મદ્રાસ, રતનાગીરી, આગ્રા, નાગપૂર, કરાંચી, ડીસા, પૂના અને ધુલીઆ મુંબાઈથી કઈ દિશાએ છે.

સવાલ ૬. માળવા પ્રાંતમાં તથા રજપૂત સંસ્થાનમાં કયાં કયાં દેશી રાજ્યો છે તેનાં નામ લખો.

સને ૧૮૯૨.

સવાલ ૧. મુંબાઈ પ્રદેશના પ્રાંતોનાં નામ લખો, અને તે દરેકની અંદરનાં બે મોટાં શહેરનાં અને બંદર હોયતો એ બંદરનું એ રીતે બે અથવા ત્રણ શહેરનાં નામ લખો અને દરે પ્રાંતમાં થઈને કઈ નદીઓ વહે છે તે લખો.

સવાલ ૨. જે પ્રાંતમાં તમે રહેતા હોય તેમાં અગ્રેજ સરકારના ક્યા ક્યા જિલ્લાઓ છે તેનાં નામ અને જે જિલ્લામાં તમે રહોછો તેના તાલુકાઓનાં નામ લખો.

સવાલ ૩. મુંબાઈ શહેર ક્યા પ્રાંતને લગતું છે અને તમે જ્યાં રહોછો ત્યાંથી કઈ દિશાએ છે તે લખો તથા મુંબાઈની વસ્તી તથા વેપાર વિષે લખો.

સવાલ ૪. નિળમનું રાજ્ય ક્યાં છે તેની અંદરના મુખ્ય શહેરનાં તથા નદિયોનાં નામ લખો.

સવાલ ૫. ખંભાતના અખાતને કઈ નદીઓ મળે છે તથા ખંગાળાના ઉપસાગરને કઈ નદિયો મળે છે તેનાં નામ લખો.

સને ૧૮૯૩.

૧. મુંબાઈ ઇલાકાની કઈ કઈ નદીઓ અરબી સમુદ્રને મળે છે. તેનાપર કીઆં બંદર છે. ને તે શા સાઈ પ્રખ્યાત છે.

૨. તમે જે પ્રાંતમાં રહોછો. તેમાં કીઆ જિલ્લા છે. તે અનુક્રમે એક બીજાથી કઈ દિશાએ છે. અને તેમાં કીઆં જગત્રાનાં ઠેકાણાં છે.

૩. નાશિક, કાશી, સંબર, સતલજ, સીકંદરાબાદ, દંડા, કૃષ્ણા, ભોંસાવળ અને ગ્વાલિયર એ શું છે. ક્યાં છે. ને શાસાઈ પ્રખ્યાત છે.

૪. ખંગાળા ઇલાકાના મુખ્ય ભાગ લખો દરેકમાં બે મોટાં શહેર તથા મોટી નદીઓ હોય તે લખો ને તે નદીઓ કઈ દિશામાં વહે છે.

૫. કલકત્તા, પૂના અને નાગપુર એક બીજાથી કઈ દિશાએ છે, ને તે શા સાફ પ્રખ્યાત છે.

સને ૧૮૯૪.

સવાલ ૧. હિંદુસ્તાનના મુખ્ય પર્વતોનાં નામ લખો તથા તેઓ હિંદુસ્તાનમાં કઈ જગ્યાએ છે તે વિગતવાર લખો.

સવાલ ૨. ગોદાવરી, કૃષ્ણા, નર્મદા, અને સિંધુ, એ નદિયો ક્યાંથી નીકળીને ક્યા સમુદ્રને મળે છે અને તેના ઉપર ક્યાં મુખ્ય શહેર છે.

સવાલ ૩. મુંબાઈ ઇલાકામાં મુખ્ય દેશી રાજ્ય ક્યાં છે અને દરેકની રાજધાની કઈ.

સવાલ ૪. પૂરી, નંદ્યાર, ઝકોર, નીકોબાર, લસુંદ્રા, શેત્રુંગે, દ્વારકા, સાવંતવાડી, મનાર, અને પંદરપૂર એ શું છે અને ક્યાં છે અને શાને માટે પ્રખ્યાત છે.

સવાલ ૫. કાઠીઆવાડ એજન્સીના મુખ્ય પ્રાંતો તે ક્યા અને દરેકનું મુખ્ય શહેર.

સને ૧૮૯૫.

સવાલ ૧. અ તમે જે જિલ્લામાં રહો છો તેમાં કઈ નદિયો છે અને તેમના ઉપર ક્યાં મોટાં ગામ છે તે લખો.

બ તમે જે પ્રાંતમાં રહો છો તેમાં દેશી રાજ્યો ક્યાં છે.

સવાલ ૨. અરવલ્લી, ખેબર, કન્યાકુમારી, પાલક, પાલમરા,

(૨૪)

ચીલકા, અને માહિ એ શું છે અને ક્યાં છે.

સવાલ ૩. હિંદુસ્તાનમાં અંગ્રેજો સિવાય ખીન્ન ક્યાં યુરોપી લોકોનાં રાજ્યો છે અને તે ક્યાં છે.

સવાલ ૪. હિંદુસ્તાનમાં હવા ખાવાનાં તથા જાત્રાનાં દેશ-જાત્રાનાં નામ લખો.

સવાલ ૫. અમૃતસર, આગ્રા, મથુરા, કલકત્તા, શિરોહી, પેઠ, વૃત્તાર્થી, ખંભાત, કપડવાન, અને અંદમાન એ ક્યાં છે અને શાને માટે પ્રખ્યાત છે.

સને ૧૮૯૬.

સવાલ ૧. તમે જે પ્રાંતમાં રહો છો તેના જિલ્લા ગણાવો તેમાં સૌથી દક્ષિણે કયો જિલ્લો આવ્યો છે તેની મુખ્ય પેંદાશ શી છે.

સવાલ ૨. દક્ષિણ ગુજરાત તથા ઉત્તર કાનડામાં ક્યાં મોટાં બંદર છે તે તે એક એકથી કઈ દિશાએ છે તેમાં દેશી રાજ્ય કયું છે તે તેમાં કોનો વંશ રાજ્ય કરે છે.

સવાલ ૩. ગોદાવરી, નર્મદા, તે મહા નદી ક્યાંથી નીકળે છે. તેમાં મળે છે. કઈ દિશાએ વહે છે અને તેના પર પવિત્ર સ્થળ ક્યાં છે.

સવાલ ૪. મુંબઈ દલાકામાં ૩નાં મથક ગણાવો.

સને ૧૮૯૭.

સવાલ ૧. નીચેનાં સ્થળો ક્યાં છે અને તે શું છે તે લખો.

(૨૫)

ભરતપૂર, શિકારપૂર, સંભાદ્રી, ચંદ્રનગર, અમૃતસર, દાર્જીલીંગ, લક્ષદ્વીપ, શ્રીરંગપટ્ટન, પાટમંડુ, શ્રીનગર, તુંગભદ્રા, અને ચિનાપ.

સવાલ ૨. વાવ્ય પ્રાંતમાં કયાં કયાં મુખ્ય શહેરો તથા નદિયો છે.

સવાલ ૩. ગંગાના ઇલાકામાં કયાં કયાં દેશી સંસ્થાનો છે તે તે ઇલાકાના મુખ્ય પ્રાંત ક્યા છે.

સવાલ ૪. રાજ્યકી વિભાગ એટલે શું ભરતખંડના રાજ્યકી વિભાગ કયા કયા છે અને તે પ્રત્યેકમાં એક એક મોટું શહેર લખો.

સને ૧૮૯૮.

સવાલ ૧. નીચેનાં સ્થળો શાને માટે પ્રખ્યાત છે.

ભૂસાવળ, ગોવળકોન્ડા, અટક, કરાંચી, નગરકોટ, ખીખપૂર ચીતોડ, ભરતપૂર, ગયા, જ્યલપૂર.

સવાલ ૨. મુંગાર્ધ ઇલાકામાં કયાં કયાં દેશી સંસ્થાનો છે. દરેક સંસ્થાનની મુખ્ય રાજધાની લખો.

સવાલ ૩. ગંગાના ઉપસાગરને ઈર્ધ કઈ નદિયો મળે છે. એમાંની ગમે તે બે નદિયો ઉપરનાં મુખ્ય શહેર લખો.

સવાલ ૪. ગુજરાતના જુદા જુદા મુખ્ય ભાગોની જુદી જુદી પેદાશ લખો.

સવાલ ૫. હિંદુસ્તાનમાંના કયા કયા ભાગમાં નદીની રેલથી ખેતીનું કામ ચાલે છે.

(૨૬)

સને ૧૮૯૯.

સવાલ ૧. કાઠીઆવાડ એજન્સીના ચાર પ્રાંત કેટલાં પ્રગણા-
માંથી કરેલા છે તેમનાં નામ તથા તેમાંનું એક એક મુખ્ય ગામનું
નામ લખો અને કચ્છનાં કેટલાં પ્રગણાં કરેલાં છે.

સવાલ ૨. સાગરમતી, નર્મદા, તાપી, ભીમા, કૃષ્ણા એ ન-
દિયો ક્યાંથી નીકળે છે અને કોને મળે છે. તથા તેના ઉપર ક્યાં
ક્યાં મુખ્ય શહેરો છે અને એ પાંચે નદિયોને બીજી કઈ કઈ ન-
દિયો મળે છે.

સવાલ ૩. પંચમહાલ તથા પંજાબ શા ઉપરથી નામ પાડ્યાં
તેનું કારણ.

સવાલ ૪. હિંદુસ્તાનમાં ખનીજ પેદાશ શું શું થાયછે
તે લખો.

સવાલ ૫. કોલર, નીલગીરી, મરકારા, આકોલા, યરાનપૂર,
સીમલા, તહેરી, લાડક, રાસમોરારી, રપનારાયણ એ શું છે તે ક્યાં છે.

સવાલ ૬. હિંદુસ્તાનમાં લશ્કરી છાવણીઓ ક્યાં ક્યાં છે અને
હિંદુસ્તાનના ક્યા ક્યા રાજ્યકી વિભાગમાં આવી છે. તે લખો.

---

(૨૭)

ધતિહાસ.

સને ૧૮૯૧.

સવાલ ૧. વનરાજ આવડા વિષે મુખ્ય હકીકત જાણતા હોય તે લખો.

સવાલ ૨. સોલંકી વંશની પડતી થયા પછી ગુજરાતમાં કયા લોકોનું રાજ્ય થયું. તે વંશના રાજાનાં નામ તથા તેમના અમલનાં વરસ લખો એમાંના છેલ્લા રાજા વિષે જે જાણતા હોય તે લખો.

સવાલ ૩. ગુજરાતમાં મુસલમાની રાજ્ય રહ્યું ત્યારે દેશની સ્થિતિ કેવી હતી તથા લોક સાથે અધિકારીઓ કેવી રીતે વર્તતા.

સવાલ ૪. ભોળાભીમ, જયશિખર, કુમારપાળ અને મુજદર-શાહનાં જન્મ ચરિત્ર લખો.

સને ૧૮૯૨.

સવાલ ૧. સોલંકી વંશ કોણે સ્થાપ્યો અને કેવી રીતે અને કયા વરસમાં સ્થાપ્યો તે વિષે લખો.

સવાલ ૨. ગુજરાતના છેલ્લા રાજપૂત રાજા, કુમારપાળ, મહમદખેગડા, આણંદરાવ ગાયકવાડ અને સિદ્ધરાજ જયસિંહ વિષે જાણતા હોય તે લખો.

સવાલ ૩. વલ્લભીપૂર, પંચાસર, અણહિલપૂરપાટણ તથા ચાં-

પાનેરનું ઇતિહાસીક વૃત્તાંત લખો.

સવાલ ૪. મરેઠાઓ પ્રથમ ગુજરાતમાં ક્યારે આવ્યા અને તેઓએ પોતાનું રાજ્ય ક્યારે અને કેવી રીતે સ્થાપ્યું તે વિષે ટુંકી લખીકત લખો.

સને ૧૮૯૩.

૧. ગુજરાતમાં કીઆ કીઆ જૂના રજપુત વંશ થયા? વાઘેલા વંશના રાજાની વંશાવળી આપો, તેઓ (વાઘેલા) નખળા કેમ પડ્યા અને તેઓએ ગુજરાતનું રાજ્ય શી રીતે ખોયું તે લખો.

૨. જોગલીમ, કુમારગાળ, કુંભોરાણો, મહામદધોરી અને ખીલાઈ એની ટુંકી લખીકત લખો.

૩. સોરઠી સોમનાથ, અહમદનગર, વડોદરા, ને ચાંપાનેર, એ ક્યાં છે ? એ દરેક વીશે ટુંકી ઇતિહાસીક લખીકત લખો.

૪. (અ) ગુજરાતમાં હાલ મુસલમાની રાજ્ય ક્યાં છે અને તે નવાખો કોની ઓલાદના છે.

(બ) ગુજરાતનો છેલ્લો મુસલમાન ખાદશાહ કોણ અને તેના વખતમાં ગુજરાતની સ્થિતિ કેવી હતી.

(ક) કીઆ મોગલ ખાદશાહે મુસલમાન પાસેથી ગુજરાત લીધું, તે કઈ સાલમાં ? તેના વખતમાં ગુજરાતની સ્થિતિ કેવી હતી. અને છેવટે તે કોના હાથમાં ગયું તે સાલવાર લખો.

(૨૯)

સને ૧૮૯૪.

સવાલ ૧. પુરાતનકાળમાં રજપૂત રાજાઓના વખતમાં અને મુસલમાની રાજ્યમાં ગુજરાતની રાજ્યધાની કયે જુદે જુદે સ્થળે હતી અને તે સ્થળો કયારે કોણે અને કેવી રીતે સ્થાપ્યાં.

સવાલ ૨. દુર્લભસેન, મહમદજેગડો અને દામાજી ગાયકવાડ વિશે ટુંકી હકીકત લખો.

સવાલ ૩. ગુજરાતના ભોળાભીમદેવને દિલ્હીના પૃથુરાજ સાથે અણગમનાવ થવાનું કારણ અને તેનું શું પરિણામ થયું.

સવાલ ૪. ગુજરાતના મુસલમાન સુળાઓ કયા દિલ્હીના પાદશાહોના વખતમાં સ્વતંત્ર થયા. અને દિલ્હીનું ઉપરીપણું તેઓની પાસે પાછું કોણે, અને કેવી રીતે મનાયું.

સવાલ ૫. ૭૪૬, ૯૪૨, ૧૦૨૪, ૧૨૯૭, ૧૪૧૪, ૧૬૬૪, ૧૮૧૮, અને ૧૮૭૫ એ વર્ષોમાં કયા પ્રખ્યાત બનાવ ગુજરાતમાં બન્યા.

સને ૧૮૯૫.

સવાલ ૧. વાઘેલાવંશની સ્થાપના કોણે અને કેવી રીતે કરી, આ વંશના છેલ્લા રાજા ઉપર મુસલમાન કયો પાદશાહ ચઢી આવ્યો અને તે શા માટે અને કઈ સાલમાં.

સવાલ ૨. સિદ્ધરાજે માળવા અને સોરઠ ઉપર ચઢાઈ કરી તેનાં કારણ અને ટુંક એકવાક લખો.

સવાલ ૩. મીરસામંત, શ્રીદેવી, મહરીપુ, રાણા લહણુ પ્રસાદ, વિમળશાહ અને મલહારરાવ વિષે જે કંઈ જાણતા હોય તે લખો.

સવાલ ૪. અજમેરનો ચૌહાણ રાજા વિશળદેવ શાહરણુથી ગુજરાત ઉપર ચઢી આવ્યો તે વખતે ગુજરાતનો રાજા કોણ હતો.

સવાલ ૫. ૧૦૨૪, ૧૧૯૫, ૧૨૯૭, ૧૪૦૩, ૧૫૭૩, ૧૭૫૭ એ વર્ષોમાં કયા પ્રખ્યાત, ખનાવો, ગુજરાતમાં ખન્યા.

સને ૧૮૯૬.

સવાલ ૧. વાઘેલાવંશની સત્ત ગુજરાતમાં શી રીતે થઈ, તે તે વંશની કેવી રાજનિતિને લીધે મુસલમાન લોકોને તેમનું રાજ્ય છતી લેવું સહેલું પડ્યું.

સવાલ ૨. રાણો સંગ, મહમદ બેગડો, મીરાં, જુવાં મર્દખાનખાખી, અને દામાજી એ દરેક વિષે જાણવા જોગ હકીકત લખો.

સવાલ ૩. ગુજરાતના રજપૂત રાજાના વખતથી, અકબરે તે છત્યું ત્યાં સુધી તેની રાજ્યધાનીનાં મુખ્ય સ્થળ, ગણાવો તે દરેક સ્થળ ક્યાં હતું ને શી રીતે સ્થપાયું તે સાલવાર લખો.

સવાલ ૪. ૮૦૬, ૧૧૯૪, ૧૩૦૪, ૧૭૩૧, ૧૮૦૦ ને ૧૮૧૮ ની સાલમાં શી ખીના ખની તે વિગત વાર લખો.

સને ૧૮૯૭.

સવાલ ૧. ગાદીએ બેઠા પહેલાં વનરાજે પોતાની જાંઘી

કેવી રીતે ગાળી તેના વનવાસમાં જે માણસોએ તેના ઉપર ઉપકાર કર્યો હતો. તેનો શો બદલો વાળ્યો.

સવાલ ૨. ૧૦૨૪, ૧૦૯૪, ૯૨૦, ૧૧૯૨ અને ૧૩૦૪ માં શા શા બનાવો બન્યા.

સવાલ ૩. વાઘેલા વંશના રાજાઓએ શી અગમચેતી રાખવી બ્રેધતી હતી. તે ન રાખ્યાથી શું માહું પરીણામ થયું એ રાજાઓનાં વર્ષ સહીત વંશાવળી લખો.

સવાલ ૪. ગુજરાતનો છેલ્લો મુસલમાન બાદશાહ કોણ થયો અને તેના વખતમાં બહુવાજોગ શું બન્યું.

સવાલ ૫. સિદ્ધરાજ, હેમાચાર્ય, સુરપાળ અને કુમારપાળનાં ટુંકામાં જીવન ચરિત્ર લખો.

સને ૧૮૯૮.

સવાલ ૧. ગુજરાતના હિંદુ રાજાઓ સાથે મુસલમાનોને જે અગાડાઓ થયા હોય તે દરેકનું ટુંક વર્ણન લખો.

સવાલ ૨. ૮૭૧, ૧૦૨૪, ૧૩૦૪, ૧૫૨૬, માં શા બનાવો બન્યા.

સવાલ ૩. સોલંકી વંશના રાજાઓની વંશાવળી આપો, અને તેમાંના શ્રેષ્ઠ રાજાની કાર કિર્દીનું વર્ણન કરો.

સવાલ ૪. ચાવડા, સોલંકી ને વાઘેલા નામો શા ઉપરથી પડ્યાં.

સવાલ ૫. ધોળકા અને ચાંપાનેરના હિંદુરાજ્યની પડતી શી રીતે થઈ.

સવાલ ૬. ગુજરાતના જૈન અને બ્રાહ્મણ ધર્મ વચ્ચે કયો યથાનુ વર્ણન લખો.

સને ૧૮૯૬.

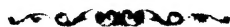
સવાલ ૧. ગુજરાતના ચાવડા વંશના કયા રાજા પાસેથી મોક્ષકી વંશના કયા રાજાએ રાજ્ય લીધું અને શી રીતે લીધું.

સવાલ ૨. ગુજરાતના મુસલમાન પાદશાહોની વંશાવળી. ગાદીપર બેસવાની સાલ સુદ્ધાં લખો.

સવાલ ૩. યશોવરમા ક્યાંનો રાજા હતો. અને તે ગુજરાતના કયા રાજા ઉપર સદી આવ્યો અને છેવટ તેનું શું પરીણામ થયું.

સવાલ ૪. ગુજરાતના મુસલમાન પાદશાહોમાં કેટલા સારા ગણાય છે. અને કેટલા નરસ ગણાય છે. અને જે સારા હતા તેણે કેવાં કેવાં કામ કર્યાં.

સવાલ ૫. ૧૨૨૪, ૧૭૨૧, ૧૪૧૧, ૧૭૮૦, ૧૨૩૬, માં શી શી લકીકત બની.

જાહેર ખબર.

આ ચોપડીની ઘણી પ્રત ખપી ગઈ છે, તેથી માલૂમ પડશે કે આ ચોપડી કેટલી ઉપયોગી છે. અમે લોભ ન રાખતાં કીંમત ઘણી સરતી રાખી છે.

અમારી તરફથી બહાર પડેલી ચોપડીઓની વિગત.
કીંમત.

મુસલમાની વખતનો હિંદુસ્તાનનો ઇતિહાસ. ...	૦-૨-૦
હિંદુસ્તાનની ભૂગોળ	૦-૧-૦
મુંગાઇ ઇલાકાની ભૂગોળ. ગૂ. ઇતિહાસ સાથે ...	૦-૧-૩
કાગળ તથા દસ્તાવેજના નમુના	૦-૧-૬
ગિણત સ્કોલરશીપ પરીક્ષાના સવાલ.	
સને ૧૮૯૧ થી ૧૮૯૯ સુધીના જુઓ. ...	૦-૧-૦

મળવાનાં ઠેકાણાં.

અમદાવાદ-મુકસેલર મોતીલાલ મગનલાલ પાસેથી.
નોંકોરા તા. ભરૂચ-રા. મથુરદાસ બહેચરદાસ પાસેથી.
ડિંવારસદ-રા. મોતીલાલ મદાશંકર પાસેથી.
કપડવણજ-રા. પ્રેમચંદ બેચરદાસ પાસેથી.

કમીશન હેઠળ કિપર રાખનારને સાઝાબાર ટકા અને પચીસ ઉપર રાખનારને વીસ ટકા. ટપાલ ખર્ચ માફ. નોટપેડ કાગળ લેવામાં આવશે નહિં પોસ્ટની ટીકીટો અગર મનીઓર્ડરથી નાણાં મોકલવાં.

અમદાવાદ-લાળનીપોળ. } માણેકલાલ કેશવલાલ.

